

A'
TESTÖRZŐ FŐ HADNAGY
S Z É K E L Y'
GONOSZTÉTEVÉNYJÉRŐL
és ENNEK
BÜNTETÉSÉRŐL
IRT
ELMÉS MEG-JEGYZÉSEK'
ÍRÓJÁHOZ.

1 7 8 6.

Te a' szerentsétlen Székely' gonosz
tétévényjéről, 's ennek büntetéséről
tett írásodban úgy járúlsz elő, mint igaz-
ság' barátja, ki az Emberségnek javát lát-
tatik szívében viselni! Én is barátja vagyok
az igazságnak, barátja az Emberségnek,
nem valék én érzéketlen a' velem egygy-
szer'smind teremődött-emnek nyomorgató-
dásán, önnön maga a' gonosztévő szánako-
zást önte szívembe, és az ő' Lántzjainak
zörgések hathatósan bé-hata Lelkemre: de
vagyok ám haza'fija is, és Főbb Uraimnak
alájok vettetett, esmérem a' Tsászárnak és
a' községnek mivóltokat — tudom hogy [a'
Fejedelmek, még ugyan emberek, de azt is
tudom, hogy az Fejedelmek nem itél-
tetődhetnek mint tsak magános személyek,
— hogy a' Fejedelmi Felségnek minden
nép előtt, melly a' jó erköltsökre vágyód-

ni kívánkozik, szentnek kell lenni; tudom hogy ha ezen kötél fel-óldódik, ha a' vakmerő zabolátlanság szabadságnak neve alatt, a' Tsáfszárnak Személyéhez érkezik, úgy a' Tárfaságnak szerentséje, sőt a' tsendeség, és kinek-kinek önnön Java veszedelemre ki-tevődik.

Illyen értelemben, melly már régen hatott érzékenységemre, kezembe vévén a' te Leveledet, és — olvasám — olvasám — mellyet a' világosodás' kedvéért olvasni nem kívántam volna! Nem vagy te Böltseségnek, igaz tudománynak szeretője, sem igazságnak barátja: úgy a' Böltsefség szerető (Philosophus) nem szól, úgy soha egygy igazság' barátja sem szóllott. Ez eránt ezer hazafi tárfaim is hasonló értelemben vagnak velem, abban bizonyos vagyok, de világosan meg-mondom ugyan csak ök minémű gondolattal légyenek, azért mondom pedig, mivel nemzetemet egyebeknek szemek' előtt olly alá szállottnak lenni nem nézhetem, hogy ő' midőn egygy maga gondolat-

dolatlan, közepette, Fejedelme ellen dühödik, néma képpen hallgatna.

Senki ne gondolja, hogy ez úttal Udvari hazug, 's hízelkedő kívánnék lenni, gyűlölöm mint akár ki a' síma beszédeknek hangját, és arról meggyőzetődtem, hogy a' hízelkedők által több szükség és nyomorúság szállhat az egész Nemzetségre, mint éhség és hadakozás által: de szinte annyira gyűlölöm azt, a' ki olly tsúfos szókkal, minéműeket egygy férjfiú, egygy haza'fija tisztefésséggel nyelvére nem vészen — a' Közönségnek belső tagjaiban zenebonát indítani igyekszik, a' ki önnön hazafi tárfainak, Fejedelemjekbe helyheztetett hiteljeket kiflébbíteni törekedik; nékiek a' Törvényeket, úgy mint elmének indúlatit eleikbe terjeszti, és a' ki önnön eszelős-ködésében el annyira mégyen, hogy az ő Fejedelmét bátorkodik üldözöi (Tyranusi) névvel le-rajzolni.

Ki esméri már meg valóba ezen képen az igazság' barátját, nem-é inkább ama'

nyers nyakas Fajtalankodót', ki az igazat és a' jót szemei elől egészszén el-vefzi, magát fel-háborodott indulatinak oktalanül alájok botsátja, 's hazafi tárfainak, átkozódó szitkokat, elmés meg-jegyzések gyanánt alattomba kebelekre nyomít?

Az olly férjhú, kinek az igazsággal van ügye, ki az emberségnek Javával gondol, meg-nem sértetődhetik, nem rágalmazodhatik: szabados egyenes elmével, és tiszta szívvél keresi-fel a' dolgoknak egymástól függéseket, érdemmel és alázatoiséggel szól, és ha valamire akad, mellyet változhatatlanül kívánna, tseudesen várja a' szempillantást, mellyben reményli önnön szavának jó ki-menetelet, 's akkor osztán azt illő emberséggel elő hozza, fontos okokkal támogatja, és azoknak reá vigyázásokra hagyja, kik az ő kívánságát valóságra hozhatják — ha vallyon ők kívánják-é az el-hintetődött magot ki-kelni, és felnőnni engedni; az ő beszéde soha sem tsúfolódó avvagy keserítő, mivel ő meg-

győ.

győzöttetődött, hogy ez éppen nem út az embereknek szívekhez, és hogy mi nálunk az igazság, csak egygy igaz szívü barátnének tetfzetős formájában reménylhet szállás - adáft magának.

Melly mélyen le-sülyedsz te, ilyen mértékkal méretődve! te a' tsendes Tzir-kálónak nyomdokát egészszfen el-hagyod, gyulladsz mint kétségbe esett; és minden, valaki még íráfod olvafta, fel-kiálta: ki båtorkodik egygy jól rendelt Közönségben ilyen módon írni? Egygy meg-dühödött! Ki mérészli a' Tsászár' foglalatoságinak módját olly vakmerően meg-határozni? Egygy meg-dühödött!! Kitsoda annyira meg-átalkodott, hogy a' Fejedelmet szél eszűnek, üldözőnek nevezi? Egygy meg-dühödött!!! Igen is, a' vagy te, tsak tudnék alkatatosabb nevezetet reád, valamelly szelidebb ki-jelentést, azzal festenélek-le tégedet örömeft — de egygyet sem lelhetek. Ha íráfodat részekre szaggatnám, tégedet ízrül izre követnélek, melly nyoma-

rült Formát mutatna önnön jelenéfed — de hiszem magadat a' gyalázat-köhez állítod, és a' helyet, a' mellyhez hozzád hasonlő szülevények tartoznak, ki-mutatod magadnak.

Vólna tsak az a' Tsászfár, mellynek ötöt hírleni mérézfled, vólna tsak ő üldöző, úgy osztán alig ha olly békeességes tűréffel nézné a' szemtelen legyet, melly a' Tsászfár' orrá körül dong, ugyan arra szállani, tsak inteni kellene neki, és a' légy el-fogattatódna, és az ő' szívásra, ivásra's Fejedelmi orra szállni kívánkozó kedvétől örökösen meg-fosztatódna! —

Hogy pedig ő az ollyan bé-foglalású írást, el-nem töröltetteti, annak nyilván való el-árulását meg-engedi, szerzőjét, ki-nek ki-tudattatódása éppen nem olly nehéz dolog vólna, tudni nem kívánja — ötöt büntetődetlen lenni engedi; olly maga mérték-

téklésnek példája ez, mellyhez hasonlót az Istóriákban ritka fel-találni. Önnön magok a' kerek Földnek ditséretesebb Fejedelemei leg kissebb személyekkel való jázdó-dást is, el-nem tűrhetének, 's némelly ó és új időbéli írók éretlen tréfájok miatt főjtós pirulákat nyelni kénytelenítettének.

Ez az egygyetlen egygy tselekedete a' Fejedelemnek, a' te vakmerő bátorságodat mint menykő a' földhez tsapja, 's te benned, ha még valahol egygy magfzemnyi értelmed, avagy emberi érzékenységed vagyon, Neved' örök fetétségben lejendő el-titkolásának kívánságát fel-indítja,

De nem tsupán tsak a' Tsászárra néz a' te dühödésed, önnön polgár-társaim is kénytelenek mérgelődésednek indulaját érezni, Melly szemek legeltetése (fel-kiáltásfz) vala ez a' szánakozással teilyes Tekéntet a' bámuló Népnek! ez, a' gyalázat-szék körül öszsze tódúlt a' reszkető öreget bámulta, és nem volt elég neki egygynehány-
fzo-

szori reá tekintés; nem! órányi időig múltának körültte az újságért élő haló. Bétsiek, és netalántán szívesen boszszonkodtak volna, ha midőn, az ő' gyalázatfzéktől való szabadulásának tsengetyűje, órája hallatódott volna. Mutató jele, melly fok henyelő heréket foglalnak magokban a' Bétsi kőfalak, kik önnön idejeket másként vesztegetni nem tudják, hanemha egygy szerentsétlenül büntettetendő gonosztévőnek őket gyönyörködtető nézésével; mutató jele, melly kevés főbb érzékenységekkel, és a' nyomorúltak eránt való szánakozással vífáltetnek a' Bétsiek.

Nyomorúlt ember! hogy merfz te egygy egész népet ily szemrehányásokkal illetni; hát ily esméretlen vagy te még az emberekkel, hogy nem tudod, hogy a' község minden részben község, hogy egygy szembe-tűnő előzménynek újj vólta, az embereket mindenkor magához vonja, és hogy a' jobb Lelkek is az e' féle látásokra magokat kényszerítik; mivel önnön érzékenységeik,

geik, némelly tekintetben általok tükörbe
tevődnek.

'S ofztán — mitsoda vakmerőséggel állíthatod, hogy szemek' lelgetése volt a' szerentsétlen Székelyt szenvedni szemlélni, — hogy foka szívekben boszszonkodtak volna, ha midőn az ő' firalmas órája végeződött volna? Bóldogtalan Hazug! Magam láttam, hogy nagyobb része, ezen gonosztévőnek veszedelmét, — mert Székely ugyan tsak mindég gonosztévő marad — kefergette — ezen Férjfiúnak, ki maga körül olly feledékeny volt, tellyes fájdalmat ajánlotta, és nem egygy két könyveket láttam polgár-társaimnak ortzájikon is le-peregni.

Te a' Bétsiektől az érzékenységet, az igaz szánakozást meg-tagadod! Jele, hogy te olly népet gyalázol, mellyet nem esmérz. Az én polgár-társaim nem érzéketlenek — sőt gyakran megszíze-is mennek az érzékenységben, és a' mód, melly
sze-

fzerént ők a' leg-nagyobb gonosztévőket is lántzaikban meg-fzánják, nékiek pénzt nyújtanak, bizonyítja, hogy nálok nem ritka madár a' könyörületesség — Úgy van, önnön maga a' Törvényt szolgálható Hatalom, hogy az ilyen gonosztévőknek büntetések ne akadályoztatódják, kéntelenített az ő jó szívűségeket zabolázni.

Tégedet itten olly színekkel festhetnék, hogy képedet mindenek a' sárba tapadni igyekeznék — de elég! — Polgár-társaimnak okofságok zálogul áll nálam, hogy ők külömben is a' te' irásodat gyalázat-kő gyanánt tartják, mellyet önnön magadnak fel-állítál, 's a' mint mondám, hozzád egygyet sem szóllottam volna, hanem ha a' Külföldiek előtt való szégyentől, hogy ilyen alkalmatofság egészízen hallgatásban marad, őrizkedtem volna.
